

міграції з України до ЄС в умовах військового конфлікту». 2024. URL://<https://razumkov.org.ua/images/2024/01/29/2024-Pyshchulina-EDNANNYA-SITE.pdf>

2. Botelho, V., & Hägele, H. Integrating Ukrainian refugees into the euro area labour market. *European Central Bank, Eurosystem*. 2023. URL://<https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog.230301~3bb24371c8.en.html> (accessed March 13, 2024).

3. Маршавін Ю. М., Кицак Т. Г., Василенко А. О. Модернізація ринку праці на засадах концепту соціальної відповідальності як базова умова відновлення України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-07-02> (дата звернення: 27.03.2024).

4. Сербогіна Н.О. Вплив військових дій на продуктивну зайнятість в Україні. *Вчені записки ТНУ імені ВІ Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Том.33. №72. С.36-40. URL:<https://doi.org/https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/06>

УДК 316.4:330.3

Сова О. Ю.

*кандидат економічних наук, доцент, с.н.с.,
Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України, Київ, Україна*

СОЦІОЕКОНОМІЧНИЙ ПОГЛЯД НА ДЕМОГРАФІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

Демографічне старіння стало загальносвітовою проблемою, особливо в розвинених індустріальних державах (Японія, Південна Корея, Італія, Іспанія, Німеччина тощо). Країни стикаються з викликами щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в умовах зменшення робочої сили та збільшення відсотку пенсіонерів у загальній структурі населення. Стратегіями популяційного відтворення є не лише політика стимулювання народжуваності, а й розвиток системи охорони здоров'я, медичного страхування та соціальної підтримки різних верств населення для забезпечення гідних умов їх життєдіяльності та активної участі в суспільному житті. Сучасна Україна, як поборниця за свою незалежність і територіальну цілісність, також гостро відчуває наслідки зменшення чисельності населення.

Війна на території України не лише призводить до втрат людських життів, а й має негативний вплив на демографічну ситуа-

цію в країні. Поряд із воєнними ризиками, українське суспільство має адаптуватися до міграційних процесів, що ставлять під загрозу як економічний потенціал країни, так і її соціальну та культурну ідентичність. На початок 2024 року кількість населення країни скоротилася до приблизно 35 млн з 41 млн довоєнного 2021 року. В 2023 році в Україні народилося лише 187 тис дітей (у 2021– 277,8 тис). За наявними даними коефіцієнт народжуваності склав 0,8-0,9 при нормі природного відтворення 2,1-2,2 [1].

Станом на лютий 2024 року за межами Батьківщини знаходиться 6,48 млн українців. 93 % з них перебувають у Європі. Саме громадяни України це 98 % бенефіціарів тимчасового захисту. За даними Управління Верховного комісара ООН з питань біженців (УВКБ ООН), середній вік біженців з України становить 44 роки. 80 % біженців — жінки, у 69 % з них удома залишився хтось із родини [2]. Основними стримуючими факторами щодо повернення є:

1. Безпека: загроза опинитися в епіцентрі воєнного конфлікту, терористичних атак, або на тимчасово окупованій території, адже такі ризики зберігаються в певних областях України.

2. Економічні перспективи: обмежені можливості працевлаштування або низький рівень заробітної плати в Україні порівняно з іншими країнами.

3. Навчання: бажання молоді здобувати освіту за кордоном, з подальшим доступом до міжнародного ринку праці.

4. Соціальна інтеграція: складнощі зі впорядкуванням свого життя в Україні після тривалого перебування за кордоном, з побудовою нових соціальних зв'язків тощо.

Чим довше триватимуть бойові дії на території України, тим меншою є ймовірність повернення громадян. Беззаперечною є актуальність хвилювань українців із приводу безпечності місць перебування. Навіть піраміда Маслоу ілюструє, що з семи сходнок основних потреб людини – потреба в безпеці займає 2 місце, і доки вона не буде задоволена, ускладнюється просування на вищі рівні.

З точки зору економічного потенціалу, повернення кожних 100 тис. українців додому дає приріст ВВП у 0,5 % [3]. Щоб генерувати власні доходи та зберегти вартість заощаджень, фізичні особи можуть застосовувати різні фінансові інструменти. Темп інфляції в 2023 році вдалося зменшити з 26 % до 5,1 %, отже, відкривши депозит у національній валюті, процентний дохід від його розміщення перекирвав ризики знецінення валюти. Середня дохідність депозиту в гривні, після оподаткування, в 2021 році

становила 7 %, а станом на грудень 2023 – 14,2 % річних (11,2 % за мінусом податків). На початок 2024 року загальна сума вкладів громадян в українських банках становила 1,2 трлн грн, що на 73,6 % більше, ніж було в травні 2021 [4].

Якщо розглянути операції на фондовому ринку, то в 2021 році МФУ розміщувало річні ОВДП з виплатою в кінці строку 11,67 %, а в 2023 їх дохідність становила вже 16,8 % (доходи не оподатковуються). Акції в 2021 році показали стримані результати – капіталізація Tesla зросла на 34,2 % проти 700 % роком раніше, Meta (до 28.10.2021 Facebook) — на 20,7 %, Amazon — на 6,2 %. А в 2023 році фондові індекси зростали лише за рахунок «чудової сімки» (Amazon, Apple, Alphabet, Meta, Nvidia, Tesla, Microsoft). Звичайно, самостійно виходити на фондовий ринок приватний вітчизняний інвестор не може: всі операції здійснює брокер за заявками клієнта.

Щодо ситуації з інвестуванням в інші активи, то кожна гривня, вкладена в Bitcoin в 2021 році, принесла 0,55 грн. прибутку. Вартість золота в той період впала на 5-9 %. В 2023 курс Bitcoin зріс у 2,5 рази, а Ethereum — майже вдвічі. Вартість золота зросла на 13 %. В 2021 році середня вартість квадратного метра в столичній квартирі зросла на 25 %. В 2023 році житло преміум-класу в Києві подешевшало на 9 %, а квартири економ-класу подорожчали на 14 %. Темпи продажів у найбільш успішних житлових комплексах столиці стабілізувалися на рівні 65-70 % від довоєнних [5].

Станом на січень 2024 року на обліку в Києві перебували майже 207 тис внутрішньо переміщених осіб (ВПО), із них понад 45 тисяч дітей [6]. Отже, проблеми використання житлового фонду є вельми важливими паралельно з кроками по вдосконаленню житлової інфраструктури, відновленню знищених об'єктів, а також реалізації програм підтримки людей, які постраждали від війни.

За даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, в Україні майже 5 млн ВПО. В 2024 році на грошові виплати переселенцям заплановано 57 млрд грн бюджетних коштів. В 2023 році показник становив 73 млрд грн. Це була вдвічі більша сума, ніж всі комунальні субсидії по країні. Зменшення обсягів фінансування було досягнуто зміною методики розрахунку чисельності ВПО та оптимізацією механізму нарахувань виплат [7].

Воєнний стан створює значну соціальну та психологічну напругу для людей, які змушені жити в умовах постійної загрози

життю та економічної нестабільності. Під впливом стресу та тривоги, може виявлятися агресивність або ірраціональна поведінка, що сприяє загостренню суспільних конфліктів. У зумовленій війною площині, збільшення чисельності населення України може бути складним завданням, для вирішення якого доцільними є:

1. Створення умов для повернення переселенців: доступне житло, робочі місця, програми перекваліфікації, соціальні програми тощо.

2. Громадська залученість у вирішенні житлових проблем та соціально-психологічної реабілітації постраждалих від війни осіб.

3. Стимулювання регіонального економічного розвитку.

4. Проекти щодо відтворення населення: допомога молодим сім'ям, стимулювання народжуваності, покращення умов для виховання дітей, запрошення мігрантів.

5. Співпраця з міжнародними організаціями та партнерами для залучення додаткових ресурсів в галузі соціальної підтримки населення.

Ці заходи потребують, перш за все, мирного часу, і надалі комплексного підходу та співпраці різних секторів суспільства, включаючи державні установи, органи місцевого самоврядування, громадські організації, бізнес-структури та інші зацікавлені сторони. Процеси модернізації економічних і соціальних інституцій, а також підвищення якості життя, рівня освіти, культури взаєморозуміння та толерантності – це лише деякі з аспектів, на які треба звернути увагу, щоб забезпечити приріст населення України та добробут нації.

REFERENCES:

1. Зануда А. Війна у цифрах. *BBC Україна*. 23.02.2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cv28871qdv8o>
2. Хлюдинський В. На Україну чекає демографічна криза. *ІА Уніан*. 23.01.2024. URL: <https://cutt.ly/lw7ov7qX>
3. Маслов Т. Шлях додому. *TuКиїв*. 29.03.2024. URL: <https://cutt.ly/Kw7o3kyX>
4. Жарикова А. Сума депозитів українців. *Економічна правда*. 24.05.2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/24/700443/>
5. Вінокуров Я. У що було вигідно вкладати гроші. *Економічна правда*. 11.01.2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/11/708612>
6. Баранівська Т. У Києві зменшилася кількість зареєстрованих ВПО. *Суспільне. Київ*. 23.01.2024. URL: <https://suspilne.media/kyiv/667660-u-kievi-zmensilasa-kilkist-zareestrovanih-vpo-honda>

7. Гончаренко А. Зміни для переселенців 2024 року. *ТСН.ua*. 26.01.2024. URL: <https://cutt.ly/zw7oDdJ1>

УДК 331.5

Стожок А.Ю.
*аспірантка кафедри соціоекономіки
та управління персоналом
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

НАВИЧКИ ЯК ФАКТОР МОБІЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

Повномасштабне вторгнення Росії завдало руйнівної дії загальній інфраструктурі країни, а відтак, значно вплинуло на бізнес-клімат України та спричинило масову міграцію українських громадян, зокрема значної частки працездатного населення. Активні бойові дії, загроза постійних обстрілів, зменшення чисельності працездатного населення внаслідок вимушеної міграції здебільшого жінок з дітьми у західні регіони країни та за кордон, а також через мобілізацію чоловіків, а також збільшення інвалідності серед осіб працездатного віку породили нові виклики та загрози перед українським бізнесом. Попри загрозливу ситуацію компанії демонструють стійку тенденцію до переорієнтації операційної діяльності та переналаштування бізнес-процесів, відповідно до нових умов та стану безпеки, поряд із впровадженням підходів до інновацій, розвитку та підтримки конкурентоспроможності.

Згідно із дослідженням Європейської Бізнес Асоціації щодо прогнозів бізнесу на 2024 рік, понад 56 % компаній прогнозують зростання бізнесу, крім того, 26 % компаній планують нові масштабні інвестиційні проекти та 65 % передбачають інвестиції у соціальні ініціативи [1]. Зазначене свідчить про адаптивну політику українського бізнесу, відповідно до дії воєнного стану. Крім того, зважаючи на вищезгадані прогнози, можемо зробити висновок, що компанії зберігатимуть тенденцію щодо втілення стратегій до збереження працівників та ймовірного збільшення штату, що, на нашу думку, та згідно з дослідженнями передових світових організацій, вимагатиме нових підходів до розвитку та утримання талантів.

Згідно із дослідженням Всесвітнього економічного форуму [2, с. 3], серед основних глобальних орієнтирів в управлінні людсь-